

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget for undervisning og uddannelse. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om fritidsundervisning m. v.

(Lovforslaget (nr. 69) findes i tillæg A. sp. 1569, fremsættelsen i tidenden sp. 750).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Poul Hansen: I det væsentlige drejer dette lovforslag sig om tre ting: om ungdomsskolen, om fritidsvirksomhed for børn og unge og om fritidsundervisning for voksne. I alle tre tilfælde er formålet at engagere befolkningen i emner, der rangerer fra ungdommens foreningsliv og erhvervsuddannelse over mange former for elementær undervisning og håndværk i aftenskolen til de tankevækkende brydninger omkring samfundslivet, historien, naturvidenskaben og kunsten, emner, der kan befrugte både sindet og samfundet. Uden et sådant engagement hos befolkningen skrumper måske både den menneskelige tilværelse og den demokratiske livsform under vore dages erhvervs eksplosion ind til at være en rendyrket producent-forbrugereksistens.

Ved en førstebehandling er spørgsmålet naturligvis, om lovforslaget ejer kvaliteter, der dækker målsætningen. Efter min vurdering har både de tre udvalg, der har udarbejdet betænkningerne, og ministeren og hans embedsmænd udført et fint stykke arbejde. Der er bragt orden og klarhed i mange ting og åbnet udvej for fornyelse på en lang række områder.

Efter den omfattende revision af afsnittet om ungdomsskolen, som gennemførtes i 1960, og efter den fremgang, ungdomsskolerne har haft i de senere år, er der ingen grund til indgående bemærkninger på dette område. Ungdomsskolen fik måske i udspringet en slagside til det erhvervsbetonede.

Dette har stadig sin stærke placering i forslaget, men om jeg forstår paragrafferne ret, har det mere almene sigte nu fået en stærkere understregning. Skolen betragtes som en helhed, hvor der til alle eleverne gives en ungdomsorientering med de unges egne problemer som udgangspunkt, og ungdomsklubber, lejrskoler og andre fritidsarrangementer betragtes som en integrerende eller samlende del af ungdomsskolens virksomhed.

Til afsnittet om fritidsvirksomhed for børn og unge og den støtte til bedre lokale forhold samt konsulent- og instruktørhjælp, som lovforslaget foreslår, er der at sige, at det vel i dag er helt utænkeligt, at ungdomsorganisationerne skulle kunne klare denne opgave selv. Begrebet instruktør kan dog måske rumme en af lovforslagets få muligheder for misforståelse. Et andet ord, der understreger, at det er ungdomspædagoger, der er brug for, ville nok være at foretrække. Børn og unge går jo også i skoler, der lægger mere og mere pres på dem. Dersom vor omsorg bliver for intens og fører til overinstruktion, så de unge mister de visioner, der karakteriserer deres alder, tror jeg, at børne- og ungdomsorganisationerne kan kigge i vejviseren efter deres tilslutning.

Vi ældre må kunne se, at der er noget helt afgørende vigtigt i dette, at vore børn og unge kan samles i fritiden om udviklende virksomhed; men sigtet må være, at de lærer at vurdere på egen hånd, og at deres egen grokraft beholdes. Bedre lokaler og udendørsforhold må være den ufravigelige betingelse for, at en omfattende fritidsvirksomhed kan trives; men ved siden af de unges egen trang til at udfolde sig må en mere moden ledelse betragtes som en uundværlig, medvirkende faktor i fritidsvirksomheden. Det er formentlig klart for alle, at en sådan indsats ikke længere kan skaffes uden bistand af folk, der virkelig har tid til at fordybe sig i de unges problemverden og drøfte tingene med de valgte ledere og på demokratisk vis også med de unge selv.

Når lovforslaget nu fjerner spærrereglerne for de politiske foreninger, fjerner vi jo samtidig en underkendelse af en politisk belæring, som det egentlig er forbavsende, at folketinget har lagt navn til i så lang tid.

[Poul Hansen.]

Den mest omfattende revision er foreslået inden for afsnittet om fritidsundervisning for voksne. Et flertal af aftenskolens elever kommer stadig for at få en egentlig undervisning, d. v. s. en fremadskridende undervisning med stigende sværhedsgrad. En sådan må stadig stå åben for alle aldersgrupper. Med den voksende tilgang af ældre elever er der imidlertid opstået et problem, idet ikke alle kan eller bryder sig om at leve op til kravet om en egentlig undervisning. Deres behov er ikke en forberedende undervisning, men en interessebetonet beskæftigelse. Aftenskolen har ikke tidligere haft muligheder hverken for at afvise sådanne elever eller for at klare deres behov. Derfor er indførelsen af fritidshold, hvor kravet om en egentlig undervisning frafaldes, overordentlig velbegrunder. Den egentlige undervisning vil kunne gennemføres med større konsekvens, og talrige, navnlig ældre, mennesker vil få et behov dækket på en måde, der giver tilværelsen mere indhold.

Et andet gammelt skisma i den samlede fritidsundervisning har været afvigende vilkår for henholdsvis de kommunale og de private aftenskoler. Hidtil har de kommunale haft ekstra fordele, fordi de kunne trække på kommunekasserne til ansættelse af ledere, til lærerlønninger og til undervisningsmidler. På Københavns kommunes budget for 1966-67 står f. eks. anført 1 skoleinspektør og viceinspektører til 107.000 kr. og 28 forstandere og 18 fagkonsulenter til i alt 504.000 kr. Disse muligheder kan ingen anden aftenskole i landet skaffe sig. Selv om kommunernes oftervilje over for deres egne skoler er nok så prisværdig, er en jævnføring påkrævet, navnlig når man betænker, at alle aftenskolens elever er underkastet de samme beskatningsmæssige regler til stat og kommune.

Der foreslås her en ensartet ordning, så at samme ansættelsesvilkår og lønsatser kommer til at gælde i hele aftenskolens. Denne ligestilling må efter min vurdering anses for helt afgørende vigtig. Ligestillin-

gen er måske ikke fuldstændig, når det gælder undervisningsmidler; i det mindste vil ensartede forhold her afhænge af fortolkningen og måske navnlig af administrationen af §§ 60, 102 og 103.

Der findes nu omkring 400.000 elever inden for det, vi fremtidig skal kalde fritidsundervisningen, deraf 30.000 i aftenhøjskolen. Det ville være en stor sejr for det, man måske kunne kalde højskoleundervisningen inden for aftenskolen, om de under §§ 40 og 42 foreslåede studiekredse efterhånden kunne opnå en lignende tilslutning; men kan de uden videre det? Inden for Arbejdernes Oplysningsforbund spillede studiekredsen en stor rolle i 1930'erne og 1940'erne, hvor der blandt arbejderne var en afgørende trang til en viden, navnlig om nære emner som f. eks. socialreformen. Netop fordi emnets problemstilling var klar og selvoplevet for alle, kunne bogen være kredsens vigtigste sagkundskab, medens lederen ofte blot var en af kredsens egne. Jeg tror, der kommer nye emner til, som vil kræve, at vi gør langt mere for at uddanne studiekredsens ledere.

Sammenfattende om hele lovforlaget må man nok sige, at der må lægges megen vægt på kapitlerne IX og X om fritidskonsulenter og om uddannelse af ledere og lærere. Navnlig i en fortravlet tid, hvor lederne ikke længere har tid til at beskæftige sig så meget med tingene, er det vigtigt, at lærere og ledere får tid til på seminarer og kurser at fordybe sig i selve deres pædagogiske opgave og i det indhold, der må være i arbejdet.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforlaget på mit partis vegne.

Robert Christensen: Venstre erkender, at vi efterhånden lever i et samfund med en højt udviklet teknik. Vi tager også til efterretning, at det betyder kortere og kortere arbejdstid for flere og flere. Jeg kender også til, at arbejdet bliver mere enerverende og kedeligt ved samlebåndet, og alle dem, der ikke står ved et samlebånd,

[Robert Christensen.]

stilles der større og større krav til. I venstre erkender vi også, at for at honorere disse krav er det ikke nok med en faglig dygtig-gørelse, der må også en almen undervisning til. For ca. 100 år siden sendte vi de første bønder sønner på højskole; dér fik de ingen faglig uddannelse, men de fik en menneskelig påvirkning, og uden den er det ikke sikkert, at de kunne have skabt den andelsbevægelse, der siden har gavnet dem så meget både fagligt og økonomisk. Venstre erkender også, at jo længere menneskers fritid bliver, desto større betydning får det, at de får lært at bruge den fornuftigt. Det er ikke usandsynligt, at den relativt lave ungdomskriminalitet, vi har i Danmark, står i forbindelse med den megen fritidsbeskæftigelse, det gælder såvel undervisning og opbyggende underholdning som sport og idræt. Derfor kan venstre godkende principperne i det foreliggende lovforslag, men der er mange enkeltheder, vi vil drøfte nærmere i udvalget.

Ungdomsskolen for 14-18-årige er vi glade for. Mange børn forlader skolen for tidligt, mange fordi de er skoletrætte og ønsker at komme ud i det praktiske liv. Dér får de lyst til at udvide deres viden, og det skal de have lejlighed til. Det må være rigtigt, at de i enkelte fag kan få en undervisning, der fører frem til kontrollerede prøver eller eksamen. I mange stillinger kræves der et dokumenteret standpunkt i enkelte fag, der svarer til en given eksamen, men ikke i alle skolens fag. Hvorfor ikke give mulighed for at klare det i fritiden? Det gælder også for de voksne. For min skyld må en HF-eksamen gerne stykkes sammen i fritiden, men det må ikke blive en genvej til en nem eksamen.

Vi er glade for, at man opretholder de 24 timer årlig i faget ungdomsorientering, det bevarer præg af en almen skole, og vi kan give tilslutning til interessegrupper og ungdomsklubber, når blot det er noget udviklende, der foregår i dem. Specialundervisning for handicappede har vi megen sympati for, men her som andre steder vil vi se på aldersgrænsen; den må ikke tages for bogstaveligt, da den i så fald kan blive en hindring for at sætte noget i gang.

Ungdomskostskoler erkender vi er nødvendige. Mange unge i den alder kommer i

konflikt med deres forældre, en konflikt, der kun kan løses ved et miljøskifte. Et kostskoleophold kan have meget stor betydning for unges modning, det er en mild overgang fra hjemmets beskyttede miljø til de noget hårdere vilkår ude i livet. Vi vil dog gerne have undersøgt, om der er behov for flere kostskoler. Ligeledes vil vi gerne vide, om det er rigtigt at lægge den erhvervsmæssige grunduddannelse hertil. Hidtil er landbrugslinjen den linje, der har haft størst tilslutning; den kræver ret store investeringer i haller til maskinundervisning, og disse haller forefindes allerede på vore landbrugsskoler. Det kan ikke være fornuftigt at bruge offentlige midler til disse haller samtidig med, at vi må nedlægge en væsentlig del af vore landbrugsskoler. Jeg vil gerne spørge ministeren: kan disse skoler ikke overtage denne undervisning? Kan andre forskoler ikke overtage andre grene af grunduddannelsen?

Venstre er tilfreds med delingen af aftenskolen, således at de hobbyprægede fag bliver henlagt til fritidsgrupper. Vi finder, at det er en imødekommelse af venstres tidligere fremførte kritik. Derfor tager vi til efterretning, at det kræves, at deltagerne skal betale en tredjedel af lønudgiften, men vil dog gerne diskutere, om det er en passende del. Vi ved, at mange deltagere i aftenskolen er glade for, at de også kan få gymnastik og idræt, og mener, at de ellers ikke ville få den motion. Ministeren har fulgt organisationernes ønske om, at gymnastik og idræt ikke kommer ind under de fag, der kan godkendes som fag i aftenskol, og det værdsætter vi, men kan vi bevare dette gode uden at konkurrere med de frie organisationer, vil vi gerne overveje det.

Jeg har nævnt, at vi tilslutter os såvel den forberedende undervisning som undervisningen for handicappede.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om jeg har opfattet det rigtigt, at de erhvervsmæssige kursus også er for selvstændige næringsdrivende og ikke kun for dem, der hører til hos arbejdsmarkedets parter.

Folkeuniversiteterne anser vi for at være et gode, og vi anerkender, at de kommer med under loven.

Også brevskoler er et værdifuldt bidrag til undervisningen; selv i et så tæt bebygget land som vort har de deres berettigelse;

[Robert Christensen.]

mange mennesker vil gerne være i egen stue, når de undervises. Det er dog et spørgsmål, om ministeren har fundet den rigtige form for tilskud, men det kan vi vel tale om. Søfarende på langfart må give afkald på meget af det, vi andre har, så hvorfor ikke lade loven gælde for dem også?

Ifølge lovforslagets kapitel IX kan der ydes statstilskud til lands- eller landsdelsorganisationer, der ansætter fritidskonsulenter. I venstre kan vi godt se den mulighed, der ligger heri for mange organisationer, som arbejder for det gode formål at oplyse folk; men som paragraffen er udformet, kan vi ikke se bedre, end at en organisation kan ansætte en konsulent og mere eller mindre bruge ham til andet formål, f. eks. til propaganda — jeg tænker her på de politiske foreninger. Uden supplerende oplysninger kan venstre ikke medvirke til gennemførelsen af dette kapitel.

Vi mener, det er rigtigt, når ministeren kræver kvalificerede lærerkræfter, men ikke kræver nogen uniformeret uddannelse af disse. Mange mennesker har en viden om visse emner, der kan komme andre til gode, og de kan, når de får et forkursus i at undervise, blive gode lærere; derfor er det også rigtigt, at der bliver et kursus for dem. Det kan også være nødvendigt at yde økonomisk hjælp til dem, mens de er på kursus. Dette, at undervisningsministeren kan oprette kursus, mener vi skal forstås så bogstaveligt, at det kun må være, når andre ikke gør det.

Jeg beder ministeren om ikke at skynde sig så meget med udnævnelse af amtskonsulenter, at ministeren derved foregriber den kommende ændring i kommunestrukturen.

Udgiften til undervisningen vil efter lovforslaget stige med godt 20 mill. kr. om året, og det er meget, især når der regnes med, at merudgiften for kommunerne bliver endnu større. En stor del af merudgiften går til at hæve lærerlønningerne, men det er sikkert nødvendigt, hvis vi vil skaffe disse lærere. Jeg vil gerne nærmere undersøge fordelingen mellem statsskolefond og kommuner. Men da fritidsundervisningen i sin helhed er en billig form for undervisning, vil vi ikke gå imod loven på grund af dens økonomiske konsekvenser.

Angående det administrative i lovforlaget vil jeg gerne bemærke, at det ikke synes overbevisende, at man i alle kommuner skal have to udvalg til at varetage stort set de samme interesser. På amtsplan finder vi, at det må blive et tungt apparat med et nævn og tre rådgivende udvalg. Ligeledes er vi meget betænkelige ved at udstyre amtsnævnet med myndighed til at bestemme over amtets udgifter. Vi finder, at en større repræsentation af amtsrådene vil være en forbedring. Vi synes også, at lovforslaget har for meget karakter af en bemyndigelseslov. Det må vi tale om i udvalget.

Vi i venstre glæder os til i udvalget at arbejde med lovforslaget, og vi håber på et lige så godt samarbejde med partierne og ministeren, som vi plejer at have i uddannelsesspørgsmål.

Bendix: I sit ydre og i sin titel bærer dette lovforslag præg af det seneste tiårs hastige samfundsudvikling. Da loven var til behandling for 7 år siden og fik en større afpuddning, var det en lov eller endte det med at blive en lov på et halvt hundrede paragraffer; det er den nugældende lov om ungdomsskoler og aftenskoler. Det lovforslag, som undervisningsministeren her har fremsat, er endt med at blive et lovforslag med godt og vel hundrede paragraffer. Det er klart, at når samfundet bliver mere teknisk orienteret, og når de forskellige funktioner i samfundet bliver mere udspecificeret, må det også få indflydelse på uddannelses- og undervisningsområdet, og det er altså, hvad der er sket her.

Loven får en ny titel, og denne titel er efter min opfattelse i god pagt med tiden. Den kommer nu til at hedde lov om fritidsundervisning, og det er et udmærket navn, som i dag føles ganske naturligt, hvorimod jeg er mere tvivlende over for, om det også for 10 år siden ville være blevet følt som helt naturligt. Fritiden er jo i øvrigt ikke nødvendigvis noget problem, men den er efterhånden så rigelig, at den nødvendigvis også i lovgivningsanliggender må være et meget vigtigt problem for os at beskæftige os med.

Det er fortrinligt, at dette lovforslag allerede i sin titel fastslår, at det, der er det centrale her, er at give et tilbud, hvad

[Bendix.]

angår fritiden, et tilbud om undervisning, som først og fremmest tænkes gennemført i fritiden. Lovforslaget indeholder i øvrigt en række bestemmelser om fritidsaktiviteter, som ikke er undervisning; jeg finder det ganske rigtigt, at man skelner mellem fritidsaktiviteter og fritidsundervisning. Jeg tror, at begge dele vil vinde ved det.

I øvrigt kan selve spørgsmålet om fritiden selvfølgelig give anledning til alle hånde spekulationer; men jeg må sige, at jeg er enig med undervisningsministeren, når han for et års tid siden sagde til FOF's blad „Frihed og Folkestyre“, at det er et spørgsmål, om man skal blive ved med at udstykke fritiden i små portioner, om man skal blive ved med at gå i retning af først 5 dags uge, senere 4 dages uge og så 3 dages uge. Spørgsmålet må være, om det ikke ville være bedre at prøve på at spare op og have lidt længere samlede fritidsperioder. Hvis det skulle blive udviklingen, hvad jeg synes ville være ganske fortrinligt, kommer det også til at spille en rolle for fritidsundervisningen; det vil give fritidsundervisningen en række muligheder, som ikke eksisterer i dag.

Hvad angår fritidsaktiviteter, specielt børn og unges fritidsaktiviteter, rejser den røde kommissionsbetænkning spørgsmålet om nedsættelsen af en fritidskommission, der skulle se på alle fritidsspørgsmålene under en samlet synsvinkel, specielt fritidsvirksomheden for unge. Da lovforslaget på dette område, altså fritidsvirksomhed for børn og unge, ikke er særlig vidtgående, har man flere steder villet opfatte det specielt her som midlertidigt; det tror jeg også vil være rimeligt. Jeg tror, det ville være fornuftigt at følge den røde kommissionsbetænkning's forslag om at nedsætte en kommission, der skal beskæftige sig med eller undersøge hele dette fritidsområde for at forberede en revision af den lovgivning, som vi nu er i gang med at gennemføre.

Hvad ungdomsskolen angår, så bliver denne skoleform efter lovforslaget indpasset i det almindelige uddannelsesbillede på en langt mere klar måde, end det tidligere har været tilfældet. Fra at have været en supplerende skoleform bevæger ungdomsskolen sig nu henimod at have opgaver, som nærmest gør den sammenlignelig med

folkeskolen eller i hvert fald stiller den på lige fod med folkeskolen.

Feltet for den prøveforberedende undervisning tænkes nu udvidet i ungdomsskolen, og det føjes desuden til ungdomsskolen, at den skal kunne give erhvervsmæssige grunduddannelser, som oven i købet i visse tilfælde skal være obligatoriske. En sådan erhvervsmæssig uddannelse skal først kunne gøres obligatorisk efter en fælles indstilling fra de organisationer, der beskæftiger sig med det pågældende område på arbejdsmarkedet. Her er der tale om en principiel nydannelse, som vi absolut ser på med interesse, men som vi endnu ikke er ganske klar over hvilken stilling vi skal tage til.

I og med at folkeskolen og ungdomsskolen kommer til at stå hinanden så nær i et gensidigt positivt afhængighedsforhold, er det ganske naturligt, at den tanke melder sig, at man skal have en samlet administration på området. Det synspunkt er i øvrigt blevet hævdet af Danmarks Lærerforening, at en konsekvens heraf måtte være, at man undlod at tage ungdomsskolen med ind i dette lovforslag og ventede med at behandle ungdomsskolen, lave nye ting i forbindelse med ungdomsskolen, indtil man havde fået folkeskolens forhold afklaret. Jeg tror ikke, det ville være rigtigt at standse udviklingen inden for ungdomsskolen, men det er klart, at i og med, at folkeskolens forhold bliver mere afklaret, f. eks. med hensyn til spørgsmålet om undervisningens længde, vil det være naturligt at tage spørgsmålet om en fælles administration på dette område op.

Jeg vil i øvrigt gerne knytte et par bemærkninger til det afsnit, der hedder fritidsvirksomhed for børn og unge. Her indfører man jo et nyt begreb, interessegrupperne, og jeg vil gerne slå fast, at disse interessegrupper ganske klart må adskilles fra klubvirksomhed. Reglerne bør måske formes lidt anderledes, således at man inden for det frivillige børne- og ungdomsarbejde får en større chance for at være med til at oprette interessegrupper. Den principielle ændring vedrørende lokalestøtte, som giver mulighed for, at politiske og religiøse ungdomsforeninger også kan nyde denne støtte, er vi gået ind for. Vi har i vort svar på en henvendelse fra Dansk Ungdoms Fællesråd sagt, at vi gik ind for

[Bendix.]

dette synspunkt, og det gør vi naturligvis også nu.

Vedrørende arbejdet med børn og unge er vi, både hvad angår fritidskonsulenter og uddannelse af lærere og ledere, indstillet på, at det frivillige arbejdes muligheder på dette område skal styrkes — måske også styrkes ud over, hvad undervisningsministerens lovforslag giver adgang til.

Hvad angår aftenskolen, er vi yderst tilfredse med mange af de ting, der findes i dette afsnit; det er vel i øvrigt tyngdepunktet i det lovforslag, der her ligger på bordet.

Hvad angår fritidsundervisningen, er vi glade for, at undervisningsministeren har fastholdt de private oplysningsorganisationers rolle. Vi synes, at en meget vigtig bestemmelse er den, hvori man siger, at det er fritidsnævnets opgave at støtte og fremkalde private bestræbelser på dette område, og jeg tror, det vil være meget vigtigt, at vi under forhandlingerne får fastholdt dette synspunkt, og at det kommer meget klart til udtryk, når den endelige formulering er færdig. Jeg tror, at det private rolle inden for fritidsundervisningen af voksne betyder kolossalt meget.

Ud over dette mere principielle er der en række nye ting i lovforslaget, som kan fremdrages. Inden jeg nævner nogle af disse, kunne jeg lige have lyst til at pege på, at jeg synes, det er ganske fortrinligt, at aftenhøjskolevirksomheden, studiekredsvirksomheden og foredragsrækkerne har fået mulighed for at tage naturvidenskabelige emner med ind i deres arbejdsområder; det tror jeg er meget vigtigt.

Specialundervisningen for handicappede er vi glad for at man har fået med; vi har megen sympati for denne nydannelse.

De erhvervsmæssige kursus har vi også sympati for, og det har vi også for forberedelseskursus. Forberedelseskursus er jo ikke ganske nye i denne sammenhæng, men der sigtes på en betydelig udvidelse. Om disse to sidste gælder det jo specielt, at de må opfattes som tilbud om en uddannelse, en forbedring af uddannelsen for mange mennesker, som aldrig nogen sinde har fået et ordentligt tilbud om en virkelig god uddannelse, og betydningen af det tilbud, der nu gives, underkender vi absolut ikke.

Om fritidsgrupperne vil jeg sige, at vi er ikke ganske klar over, hvad vi skal mene om denne nydannelse. Vi kan meget vel få øje på perspektivet i nydannelsen, og vi mener at kunne se, at der kan blive en vældig god vekselvirkning mellem fritidsvirksomheden og fritidsundervisningen. Vi er altså positive, men en lille smule usikre og vil gerne i udvalget diskutere spørgsmålet nærmere.

Hvad angår de supplerende kulturelle arrangementer og de øvrige former for virksomhed, som lovforslaget medtager, folkeuniversitetsvirksomheden, brevskolerne og fritidsundervisningen for søfarende, er vi stærkt positive. Selv venter jeg mig især en hel del af forsøgsvirksomheden inden for brevscoleområdet, specielt når det sættes i relation til TV-undervisningen. Man har i Sverige igennem de sidste par år eksperimenteret på dette område, og jeg tror, at der, hvis vi også kom i gang med en forsøgsvirksomhed, virkelig kunne blive tale om en demokratisering inden for uddannelsesområdet, som det ville være meget godt at få med.

Hvad angår de administrative bestemmelser, tilskudsbestemmelserne, må vi selvfølgelig grundigt undersøge dem i udvalget. Vi glæder os over de administrative forenklinger, som man kan finde rundt omkring i lovforslaget, hvorimod der er andet, vi glæder os mindre over. Vi glæder os f. eks. mindre over lovforslagets fuldmagtsbestemmelser til ministeren, og vi kunne måske forestille os, at man i udvalget fik udryddet nogle af de mest omfattende. Her i folketinget har man jo ikke nogen ganske klar retningslinje for, hvornår der skal gives fuldmagtsbestemmelser og hvornår bestemmelserne skal fastlægges i loven, og man må derfor naturligvis sejle frem med nogen usikkerhed, men jeg synes dog nok, at der her er nogle bestemmelser, som er så brede, at det ville være rimeligt i udvalget at diskutere, om de ikke kunne strammes noget.

De økonomiske konsekvenser af loven får os ikke til at falde i svime, men det er klart, at vi under udvalgsbehandlingen vil se også på denne side af sagen.

Vi er som sagt meget positivt indstillet. Vi synes, at der her er tale om en udvidelse af et område, som vi svært gerne vil være

[Bændix.]

med til at udvide, og vi glæder os til at gå ind i et udbytterigt udvalgsarbejde.

Poul Dam: Det hænder ofte, at jeg tager ordet her med meget stor betænkelighed, hvilket måske ikke alle tror. Navnlig har de mange seriøse, alvorlige og forstandige bemærkninger, som de foregående ordførere her i dag har fremsat, gjort mig en lille smule forskrækket. Jeg har nemlig den mærkelige opfattelse, at fritid og fritidsundervisning gerne skulle være noget muntert, og at en sådan munterhed måske også kunne få lov til at komme med i behandlingen af lovforslaget om det. Jeg indrømmer, at det har måske ikke så meget at gøre med dette områdes tradition. Hvis man på højskolevis kastede et blik bagud i tiden og undersøgte, hvad der egentlig er inspirationen til det, havner man vistnok i rationalismen, en periode, hvor det drejede sig om, at folk skulle blive forstandige og fornuftige og lære og lære og lære — det lå egentlig allerede i rationalismen — hele livet langt.

Det er jo nok en ny idé som alle gode ideer, der stadig er nye, ligegyldigt hvor ofte de er blevet fremsat før. Men denne rationalistiske idé om, at det gælder om at lære og undervise og blive forstandig og fornuftig, er måske en ganske lille smule forældet. Spørgsmålet er, om forstandigheden og fornuften ikke har en alt for stor plads i det moderne samfund. Det, der er mulighed for, og det, jeg ser de store chancer for i en lov som denne her, er, at man fra samfundets side anerkender, at der findes en lang række andre ting i den menneskelige tilværelse, som det også er godt og fornuftigt at man beskæftiger sig med.

Man mærker imidlertid tonen nogle steder, f. eks. når der tales om, at det er udmærket, at de hobbyprægede fag er blevet udskudt til en sådan særlig behandling, at folk skal have lov at betale noget mere for det, og når det klart tilkendegives, at det er sådan lidt mindre væsentligt; det er noget, man nu desværre har fået med, og det er måske også et vist socialt behov for det, men egentlig er det noget sekundært. Det centrale er, at folk skal blive klogere og lære noget.

Bevares, det er da udmærket, at folk kan blive klogere og lære noget. Der er mange, der trænger til det. Men er det alligevel ikke sådan, at der i den moderne verden er et væsentligt behov for en oplevelse, at der er et væsentligt behov for et fællesskab, og at disse behov for oplevelse og fællesskab i høj grad hidtil er blevet tilfredsstillet i aftenskolen og i forskellig ungdoms- og voksenundervisning, og at de er mindst lige så væsentlige som behovet for fortsat undervisning? Jeg tror, det er vigtigt, at man anerkender dette. Jeg tror, det er vigtigt, at man forstår — forskellige sociologiske undersøgelser har jo også vist det — at noget sådant også skal til i vor tid.

Man plejer, når man bliver meget højtidelig, at tale om de musiske fag. Dermed har man fået det smukt æstetiseret og lagt over i kulturministerens område, og så kan man tillade sig det. Men er sagen simpelt hen ikke, at mennesker har lov til at beskæftige sig med noget, der morer dem? Det er en udvidelse af livet; det er noget, der gør tilværelsen rigere for dem, som gør dem bedre egnede til at leve sammen med andre mennesker, lige så vel som at lære engelsk og stenografi og knipling og forskellige andre ting, som tilhører de grupper, hvor der kan være en egentlig undervisning, som det så højtideligt hedder i lovforslaget, hvilket vil sige, at den geniale pædagog på forhånd skal være klar over, hvad han vil gøre hvert minut i hver time hele vinteren lang.

Efter disse ganske ualvorlige betragtninger skal jeg blot sige, at dette forslag jo er grundigt gennemarbejdet. Der kunne nævnes en masse enkeltheder, men til alt held er lovforslaget så stort, at ingen forventer, at alle de bemærkninger, man vil komme med i udvalget, skal fremkomme ved første behandling. Ellers har den tendens jo vundet frem, at man ikke rigtig tør sige noget i udvalget, man ikke allerede har sagt ved første behandling, og det bliver første behandling ikke grinagtigere af. Dette arbejde har givet et lovforslag, der er fuldt af problemer. Det har en mængde umiddelbare fortrin. Jeg holder særlig meget af afsnittet om ungdomsskolen, som virkelig er en skoleform, der er nået betydelige resul-

[Poul Dam.]

tater inden for, og afsnittet om den peger godt fremad. Men der er som sagt også mange problemer, som vi må drøfte meget grundigt i det kommende udvalg. Jeg skal nævne et par af disse hovedproblemer.

Vi har fra gammel tid en 18 års grænse. Forskellige ministre har ved forskellige lejligheder været udsat for min interesse for denne 18 års grænse. Jeg tror, den er udtryk for en forældet opfattelse af udviklingspsykologien, og jeg er ikke sikker på, at det er rigtigt at have dette skarpe skel ved 18 år, som man opretholder en lang række steder her.

Hele spørgsmålet om interessegrupper for børn ser meget tilforladeligt ud. Jeg tror, der er mange problemer i det både med hensyn til, hvilke organisationer der kan få lejlighed til at beskæftige sig med det, og med hensyn til, om der i øjeblikket foregår noget kommunalt arbejde, der i virkeligheden vil blive stillet dårligere eller vil blive stillet i en virkelig risikosituation gennem de nye regler. Men alt det kan vi snakke om.

Der er én ting, som i ganske særlig grad undrer mig — eller rettere sagt ikke undrer mig, for jeg kender forhistorien — og det er, at vi i aftenskolen og andre skoleformer for voksne har en skoleform uden nogen som helst form for elevmedindflydelse. Det forekommer mig at være meget uheldigt. Jeg tror, det er meget godt, som man har gjort det ganske enkelte steder i landet, at lave lokale oplysningsforbund, som ledes af bestyrelser valgt af lærerne og eleverne. Hermed får man sikret en virkelig jordforbindelse. Situationen er jo en ganske anden end de steder, hvor det er rent kommunale institutioner, eller hvor de såkaldte private arrangører gør sig gældende, disse private arrangører, som er så interesserede i at opretholde deres egen magtstilling — det ser vi også i lovforslaget her — således at menneskene stadig væk kan få lov til ideologisk at bestemme, om de vil til socialdemokratisk engelsk eller konservativ stenografi eller eventuelt liberal kjolesyning. Vi tror, at disse private organisationer på mange punkter har skadet arbejdet. Vi tror også, at den slags private organisationer, som virkelig kan gøre noget, er organisationer, i hvilke eleverne selv er medvirkende.

Denne selvstændige medvirken er man jo i det hele taget lidt småbange for; jeg bemærker også vedrørende ungdomsklubberne, hvor man skal gøre noget for at aktivisere og ansvarliggøre de unge i en klub, at bestyrelserne for disse skal bestå i hvert fald af 3 personer over 21 år. Det er et smukt eksempel på, hvad ansvarliggørelse af ungdommen vil sige i praksis. Men jeg har justitsministerens ord for, at alt er såre godt, og at der ikke er nogen problemer i dette — jeg ved ikke, om undervisningsministeren er helt enig med ham i det.

Og så til allersidst: der er ét problem, som går igennem alt dette, det er behovet for voksenpædagogik, en voksenpædagogisk diskussion og en voksenpædagogisk uddannelse. Der er gjort overordentlig meget godt for ungdoms- og voksenpædagogikken her i landet, men der skal gøres meget mere, ikke mindst med hensyn til uddannelsen.

Forslaget her bliver jo ikke færdigbehandlet det første par dage; der er et stort arbejde foran os, og det kommer ikke uændret igennem. Men det er et fremskridt, og vi glæder os i hvert fald til at være med til at føre dette fremskridt endnu bedre udformet ud i livet ad åre.

Svend Haugaard: Vi skal naturligvis i denne sag vedrørende uddannelse og undervisning ikke alene tænke i økonomiske eller produktionsmæssige baner; det er mindst lige så afgørende, at enhver, der søger uddannelse og videre kendskab til et eller andet emne, får mulighed for støtte i sin søgen, uanset om der kan påvises nogen direkte forbindelse til en nyttefaktor for det fælles samfund. Med den stigende fritid bliver det stadig mere aktuelt at fremme fornuftig fritidsbeskæftigelse, og det er ikke samfundet uvedkommende, om den enkelte benytter sin fritid til positiv fritidsbeskæftigelse eller til ligegyldighed for slet ikke at tale om det, der er værre. Det må være rimeligt, at samfundet fremsætter tilbud til den enkeltes frie valg. Den studerende ungdom og delvis også den ungdom, som vælger de faglige linjer, får en betydelig støtte fra samfundet, og det er rigtigt, at det sker; for den faglige linjes vedkommende kan det endda være småt nok. Men vi har i Danmark tradition for, at den folkelige oplysning uden bestemt

[Svend Haugaard.]

sigte har gode vilkår, og dette er lige så rigtigt. Herudfra kan vi uden overdrivelse sige, at det nu er rimeligt, at denne undervisning står for tur.

I samme forbindelse kan der være grund til et lille hjertesuk over, at en betydelig del af den folkelige undervisning, nemlig den, der gives på højskolerne, ikke kommer med i denne omgang. Der er hos dem et behov for ændringer på det økonomiske område, som vel ikke overgås noget andet sted. Men nu er det altså fritidsundervisning, det drejer sig om, og på det område må der for enhver, der vil benytte sig af det, stå et tilbud til rådighed, et tilbud om en meget alsidig undervisning og videreuddannelse på et bredt, folkeligt grundlag i ordets bedste betydning og uden alt for mange pegefingre om, hvad der er nyttigt, eller hvad der er unyttigt, og det bør i princippet være en undervisning uden en afsluttende prøve, hvor et bestemt stof skal kunnes fra A til Z. Ved sådanne prøver nedsættes nemlig let muligheden for, at den enkeltes personlighed kan udfolde sig frit i behandlingen af stoffet.

Jeg kan måske bedst sige, hvad jeg mener, ved at citere et gruk af Kumbel:

„Jeg havde det bag skolens væg præcis som blommen i et æg, det har jeg indset siden.

For skolen tror, man er i stand, til det, kun æggeblommer kan: at gro af bare (h)viden.“

Jeg skal ikke på nogen måde rette anklage mod andre skoleformer, men blot hermed sige, at det er jo rigtigt, at mennesker gror ikke i menneskelig henseende blot gennem viden. Her ligger netop fritidsundervisningens mulighed og ansvar.

Jeg må i denne forbindelse sige, at jeg er lidt usikker over for, om forberedelseskursus med afsluttende, statskontrolleret prøve hører hjemme i dette område. Det bør i hvert tilfælde nok drøftes i udvalget, om i så fald ikke disse kursus bør være forbeholdt de kommunale skoler.

Hvad lærerkræfter angår, er det også rigtigt inden for denne undervisning at give ret vide muligheder. Lovforslaget bruger udtrykket „fornødne kvalifikationer“, og jeg må sige, jeg er enig med ministeren i, at kravet om fornødne kvalifika-

tioner ikke er et krav om seminarieuddannelse eller om medlemskab af foreningen. Hvad kravet rummer, beror altså på et skøn; der er ingen snærende bånd i retning af krav om bestemte eksamener, og det er godt, at det er sådan. Der er ofte i fritidsundervisningen givet en virkelig fortrinlig undervisning af folk med praktisk uddannelse eller folk, som blot har haft særlig interesse for et bestemt emne og derfor har dygtiggjort sig i det — blot de ved siden af har haft lidt medfødt sans for pædagogik. Dette betyder ikke alene en aflastning af de egentlig læreruddannede, men også en værdifuld hjælp til at opnå en passende bredde, idet der herved hentes hjælp til at klare en række faglige og almene emner, som hører hjemme i en folkelig præget undervisning, men som man ellers ikke ville kunne magte. Det afgørende er i denne forbindelse, at lærerne duer, og ikke hvorfra de har deres kunnen. Det er muligt, at man også på andre undervisningsområder, hvor faggrænserne ofte er lidt snævre, burde tænke lidt på dette.

Det er også på sin plads, at der gives en betydelig frihed såvel i selve undervisningens tilrettelæggelse som ved udvælgelse af fagene. Naturligvis kan der og bør der opstå diskussion om, hvad der skal være tilskudsberettigede fag. Jeg mener f. eks., at man er kommet et godt stykke ud i overdrevet, når man med statsstøtte vil tilbyde kursus i vinanvendelse. Jeg er enig med hr. Poul Dam i, at man også skal mere, og jeg tvivler ikke på, at dette fag kunne mere, ikke mindst hvis der gives smagsprøver i forbindelse med det; men det er dog alligevel et spørgsmål, om vi så ikke er kommet for langt ud. Jeg ville personlig hellere, gå ind for, at gymnastikken fik en betydelig bedre placering i denne fritidsundervisning, end tilfældet er.

Det er jo betydelige beløb, samfundet skal yde til undervisningen, og det er derfor nødvendigt at være på vagt over for misbrug. Befolkningens positive stilling til fritidsundervisningen bør ikke ødelægges af et urimeligt forhold mellem det, der opnås, og det, udgifterne beløber sig til. Loven og administrationen af loven må derfor, ikke mindst i fritidsundervisningens egen interesse, sikre en vel tilrettelagt undervisning, hvor timerne ikke benyttes

[Svend Haugaard.]

til ligegyldighed. En effektiv udnyttelse af midlerne kræver også, at man undgår for mange overlapninger, som kan indtræffe, hvis flere initiativer kører hver sit løb uden tilstrækkelig koordinering. Man får da som resultat for små hold, der må standse i utide, eller man fristes til at omgås letsindigt med de fastlagte regler om minimumsantal af deltagere. Det er ikke alene for dyrt for samfundet, men det er også en dårlig udnyttelse af de sparsomme lærerkræfter, og det er uret mod de elever, der er med på kursus, som må stoppe. Jeg antyder ikke hermed, at det går dårligt alle vegne; nogle steder går det endog særdeles godt, men det hindrer ikke, at der også er mange eksempler på det modsatte. Loven trænger efter min mening til en stramning af den påbudte koordination på disse områder. I lovforslaget står der blot, at fritidsnævnet skal drage omsorg for, at der samarbejdes på mest hensigtsmæssig måde. Jeg mener altså, at en stramning er nødvendig, og vil gerne tage det spørgsmål op i udvalget.

Det er naturligvis vældigt godt, at iderige og initiativrige kredse sætter noget i gang; lyst og opfordringen hertil skulle nødvendigvis tækkes. Men det er ikke godt, hvis det bliver en alt for spredt fægtning uden direkte samarbejde, og det er især ikke godt, hvis det bliver fægtning imod hinanden i stedet for for oplysning. Det virker lidt rimeligt, at 5-6 forskellige kursuser kommer med samme tilbud i maskinskrivning; engelsk, håndarbejde osv., så resultatet bliver, at man konkurrerer med de samme tilbud til de samme elever med de tidligere nævnte skadevirkninger til følge. Det er meget godt med liberalisme; men vi må jo huske på, at alle henter deres penge det samme sted, hos stat og kommune, og så er det da lidt problematisk, hvor højt vi skal snakke om liberalisme og frit initiativ i den forbindelse.

Jeg er tilbøjelig til at mene, at den kommunale aftenskole bør have en bedre

stilling, i hvert fald når det drejer sig om de egentlige skolefag, end den har i dag. Naturligvis er jeg klar over, at jeg stikker hånden i en hvepserede, hvis jeg antyder, at man skal røre ved de forskellige mere eller mindre politiske oplysningsudvalgs muligheder, men jeg vil dog alligevel vove at sige, at vi bør overveje en vis arbejdsdeling mellem de kommunale skoler og de øvrige skoler; og så vil jeg i øvrigt tillade mig at pege på det værdifulde i, at man mødes i en folkelig forsamling, uanset om det er til håndarbejde, engelsk eller noget andet, uden partimæssige eller andre opdelinger i forsamlingen.

En temmelig stor gruppe af befolkningen har ikke mulighed for at nyde godt af den fritidsundervisning, som aftenskolen tilbyder, nemlig et stort antal kvinder med børn. Det udækkede behov for en sådan fritidsundervisning kan imødekommes, såfremt man lader en dagskoleundervisning omfatte af lovens tilskudsbestemmelser, for så vidt angår lokalerne. Der findes i dag i mange kommuner en sådan dagskoleundervisning efter aftenskolelovens bestemmelser, men udgiften til lokale kan ikke dækkes, i hvert fald ikke uden ganske særlig velvilje fra kommunens side, da dagskoleundervisning må foregå i lejede lokaler, fordi de sædvanlige lokaler i skolerne er optaget. Såfremt loven kom til at omfatte en bestemmelse om tilskud til dækning af lokaleudgifter for dagskolen, ville der kunne gives tilbud om en undervisning til de mange kvinder, som i dag ikke har mulighed for at følge aftenskoleundervisningen. De forsøg, der foreløbig er gjort, viser, at der er meget stærkt behov for skoler på disse områder.

Frafaldet i skolerne er som bekendt et af de største problemer for fritidsundervisningen. Vi bør overveje at stramme betingelserne i forbindelse med den enkelte deltagers indskud; det vil sikkert have en heldig virkning, og en ekstra tier vælter ikke spillet for nogen i dag.

Der er for deltagelse i voksenundervisningen sat en aldersgrænse på minimum 18 år.

[Svend Haugaard.]

Jeg er enig med hr. Robert Christensen i, at den skal man måske tage lidt lemfældigt på. Jeg tror ikke, man skal fastholde denne grænse alt for kategorisk, især ikke når det gælder de almindelige skolefag. Det er ret forskelligt, hvornår modenheden indtræffer, og det er langt fra givet, at netop 18 år er den rette grænse for alle. Jeg tror altså, man skal praktisere denne bestemmelse med en vis forsigtighed.

Endelig kan der være grund til at pege på det vigtige i, at ungdommen bliver tilstrækkeligt repræsenteret i de forskellige råd og udvalg. Jeg er klar over, at man i høj grad har haft dette i tankerne, og det har også givet sig udslag i lovforslaget; men der er alligevel enkelte områder, hvor der er grund til at tage det op til drøftelse. Og så bør vi nok i det hele taget drøfte, om de mange nævn og råd er den mest praktiske form eller der bliver tale om en for stor overbygning. Også de økonomiske konsekvenser vil vi meget gerne tage op til drøftelse i udvalget — de er jo ret betydelige.

Der bliver, hvis dette lovforslag gennemføres, rige muligheder for fritidsundervisning og fritidsbeskæftigelse for alle aldersklasser. Måtte de blive vel brugt!

Jeg kan på mit partis vegne give tilslutning til alle lovforslagets hovedlinjer, men ønsker en række spørgsmål — dels dem, jeg her har nævnt, dels en række enkeltheder — gennemdrøftet i et udvalg.

Diderichsen: Må jeg i anledning af hr. Poul Dams bemærkning om oplevelse og fællesskab sige, at jeg f. eks., hvis jeg skulle gå på aftenskole, nødigt ville gå på en aftenskole, hvis der på programmet stod, at faget hed „oplevelse“. Jeg mener med denne lidt outrerede formulering, at det jo ikke er en statslig opgave at skaffe folk oplevelser; sagen er naturligvis den, at det ved en sådan undervisning er lærerens — og også elevens — opgave gennem det arbejde, som gøres i undervisningen, at nå til en sådan oplevelse, at stoffet fængsler og uddybes. Der drives i vore dage en vis afgudsdyrkelse med disse begreber: oplevelse og fællesskab, som jeg gerne vil benytte lejligheden til at protestere imod.

I øvrigt kan jeg slutte mig til meget af

det, som de foregående ordførere har sagt og navnlig følte jeg mig i mange stykker ganske enig med hr. Bendix, hvis indlæg på mange måder var anlagt efter de samme linjer, som mit indlæg vil følge; det kan måske bl. a. have den fordel, at jeg kan fatte mig i lidt større korthed, end jeg egentlig havde tænkt mig. Også jeg ville nemlig gå ud fra dette med navneforandringen, som virkelig er meget tidstypisk, for det er jo sådan, at fritiden breder sig, og derfor kræver den nye initiativer både — og navnlig — fra befolkningens egen side og også fra lovgivningsmagten. Derfor er det vigtigt at komme i gang med tilpasninger til de nye forhold, men — det vil jeg da gerne føje til — med bibeholdelse af de bedste i dansk folkeoplysning, ungdoms- og børnearbejde og omfattende ikke mindst det frivillige ikke-honorerede arbejde på disse felter, udført af folk, der på mange måder har virket som pionerer for det, som nu sker. Derfor er det lovgivningsmagten opgave at give tilbud. Vi skal opmuntre, men vi skal ikke tvinge, og vi skal heller ikke slå noget af det eksisterende værdifuldt i stykker.

Der er i almindelighed grund til at anerkende den betydelige indsats, som de to lovforslag repræsenterer. Liberalt centrum vil gerne medvirke positivt til at forme denne lovgivning på bedste måde. De nye dannelser, der foreslås indført, finder vi værdifulde, f. eks. specialundervisningen for de handicappede i ungdomsskolen, de nye interessegrupper i fritidsvirksomheder for skolesøgende børn og unge og de rigt varierede former for voksenundervisning videste forstand — loven nævner jo ikke mindre end 8 forskellige punkter. Dertil kommer, også som værdifulde ting, supplerende kulturelle arrangementer og ikke mindst folkeuniversitetsvirksomheden, der her får sin naturlige plads i rammer, hvori den hører hjemme; desuden de omtalte brevschooler og fritidsundervisningen for søfarende. Der er her tale om et virkelig rigt forgrenet, folkeligt oplysende arbejde, som vi kun kan støtte.

Efter således i al korthed at have ydet lovforslagene al honnør vil jeg gerne fremsette nogle mildt kritiske bemærkninger til overvejelse.

Det må vist være rigtigt at betragte lov

[Diderichsen.]

forslaget om fritidsundervisning som en nyttig ajourføring af gældende lov og ikke som et resultat, der kan blive stående uforandret i mange år — men hvad kan for øvrigt det i vore dage? Det er i så henseende karakteristisk, at både fritidsudvalget og det pædagogiske udvalg hver på sit felt fremhæver nødvendigheden af snarlige og dybtgående revisioner. Dette står naturligvis i forbindelse med den stærke strukturændring i samfundet, der ikke mindst berører hele vort uddannelsessystem, som jo derfor også er i støbeskeen. Liberalt centrum vil gerne henstille til ministeren at følge det pædagogiske udvalgs forslag om, at hele problematikken omkring de 14-17 åriges uddannelsesmuligheder tages op til samlet undersøgelse inden for den nærmeste fremtid, og samstemmende hermed at opfylde fritidsudvalgets ønske om nedsættelse af en kommission på bredt grundlag til undersøgelse af hele befolkningens fritidsproblemer. Der kan her også mindes om kulturministerens udsættelse af fremsættelsen af lovforslaget om kulturcentre, en udsættelse, som efter ministerens egne ord netop må ses på baggrund af, at så meget endnu er flydende på disse områder.

Målet for vort skolesystem må efter vor mening — så vidt jeg ved også efter ministerens mening — være at give de 14-årige efter 7. klasse et så rigt varieret undervisningstilbud som muligt med naturlige chancer for at skifte skolemiljø og undervisningsmetoder — hvad jeg også var inde på under behandlingen af den foregående sag — som betingelse eventuelt for en udvidet undervisningspligt, og her bør ungdomsskolerne ligesom efterskolerne finde deres naturlige plads og komme til at stå stærkt i billedet. Den endelige udformning kan vel næppe ske i dag, og det må derfor overvejes, om afsnittet om ungdomsskolen, som Danmarks Lærerforening har været inde på det, ligefrem skulle tages ud af det foreliggende lovforslag. Jeg mener dog ikke, at man behøver at gå så vidt, da det vel næppe ligefrem vil virke hindrende for videreudformningen af disse områder.

Hele dette spørgsmål om revision og videreudvikling hænger nøje sammen med et andet aktuelt problem, nemlig det frivillige børne- og ungdomsarbejdes situa-

tion. Den er for mange organisationers vedkommende særdeles vanskelig — så vanskelig, at nogle års udsættelse af den dyberegående revision kan betyde en katastrofe. Det er ikke min opfattelse, at alle organisationer skal fortsætte — når de ikke kan det ved egen kraft, så dog i hvert fald ved statens eller kommunens. Meget trænger utvivlsomt til at reorganiseres, og meget har vel også tjent sin tid med hæder og er nu modent til at give plads for nye kræfter. Men vi skylder de børne- og ungdomsorganisationer, der ofte har udført det omtalte pionerarbejde på frivillig basis og med ulønnede kræfter, at give dem gode chancer for at fortsætte under tilpasning til de nye fritidsvilkår.

Hvis min taletid tillader det, vil jeg gerne endnu gøre nogle spredte bemærkninger til enkelte punkter.

Vi finder det udmærket med den fjerde linje i ungdomsskolen, nemlig specialundervisningen for handicappede. Men reglerne i § 8 angående arbejdsgivernes pligt til at udbetale godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste til elever, der deltager i ungdomsskolernes erhvervsmæssige grunduddannelse, bør vel nok udvides til at gælde elever, der deltager i specialundervisningen.

Pædagogisk udvalg foreslår i betænkningen, side 38, at kommunalbestyrelsen efter forhandling med de interesserede parter fastsætter retningslinjer for ungdomsskolens brug af folkeskolens lokaler m. v. En sådan bestemmelse findes vistnok, så vidt jeg kan se, ikke i lovforslaget, men ville være nyttig for at undgå kompetencestridigheder.

Dernæst forekommer det mig, at § 34 er lidt urimelig. Den fastholder forskellen mellem ungdomsklubber under socialministeriet, der skal have kommunalt tilskud, og ungdomsklubber under undervisningsministeriet, der allernådigst kan få det. Det sker for at kunne stille de sidstnævnte lige med interessegrupperne. Men var det så ikke rimeligt, at man i stedet stillede både interessegrupperne og ungdomsklubber under undervisningsministeriet lige med ungdomsklubberne under socialministeriet, for man kan måske nok sige — i hvert fald i videre forstand — at de udfylder en social funktion.

For øvrigt gælder det om denne udmær-

[Diderichsen.]

kede nyskabelse, interessegrupperne, at man bør påse, at de nye bestemmelser ikke slår noget af det værdifulde, beslægtede arbejde, der gøres på frivillig basis, i stykker. Intet igangværende arbejde, der får tilskud efter andre regler, skal tvinges til at regnes herindunder.

Angående § 34, stk. 2, vil jeg gerne spørge, om det ikke var naturligere, at kommunerne til godkendte ungdomsklubber ydede et lige så stort tilskud som staten, altså 45 pct. i stedet for 35 pct. De 20 pct., som klubberne selv må skaffe til veje, kan virkelig i mange tilfælde være en meget hård belastning, ikke mindst når det drejer sig om skolesøgende børn.

Med hensyn til lærere og ledere har jeg ligesom flere andre ordførere noteret mig udtrykket „lærere med fornødne kvalifikationer“ eller lignende, som flere gange går igen. Det er naturligvis vanskeligt i loven at præcisere nærmere, hvori disse kvalifikationer skal bestå, fordi det er et så omfattende og forskelligartet område. Jeg er ganske enig i det synspunkt, at man ikke bør forlange en ganske bestemt eksamensforudsætning. Men jeg tror dog, det kunne være nyttigt, om man kunne komme lidt nærmere ind på at nævne en bestemt form eller bestemte former for kvalifikationer.

Hermed vil jeg slutte af, og jeg vil gerne gentage, at vi med stor glæde vil deltage i udformningen af denne lovgivning.

Bernhard Baunsgaard: I bemærkningerne til lovforslaget er det nævnt, at man har overvejet, om det ikke var rimeligt at fremsætte i hvert fald tre forskellige lovforslag i stedet for ét, og jeg skal kun beklage, at den højtærede undervisningsminister er stoppet ved, at man bør samle alt dette i ét. Jeg tror, det ville have gavnet klarheden med hensyn til mange ting, om vi havde fået tre forskellige lovforslag. Det forekommer mig, at det havde været rimeligt, om vi havde i hvert fald fået lovforslag om ungdomsskolen for sig, om aftenskolen for sig og om breviskolerne for sig.

Ud over denne principielle betragtning er der nogle spørgsmål, jeg mener bør nævnes ved denne førstebehandling. Det har jo allerede været nævnt, at vi i aftenskolerne har radikal engelsk og konservativ steno-

grafi og socialdemokratisk historie, og hvad ved jeg, måske også liberal samfundslære, for at have dem alle sammen med. Nu sker der vel ikke de helt store ting ved, at der gives undervisning på et radikalt kursus, et konservativt kursus, et socialdemokratisk kursus og et venstrekursus, men under kapitlet, hvor aftenskoler er omhandlet, er der som §§ 47-48-49 indeholdt et afsnit om forberedelseskursus. Det forekommer mig uheldigt — hvad der også har været nævnt af den radikale ordfører — at netop disse kurser er anbragt sammen med aftenskolen i dette kapitel. Man kan risikere, at der, som det er sket, kommer konkurrence om disse forberedelseskursus, og så går de i stykker, og ingen af de kursister, der har meldt sig til dem, får den eksamen, de nu engang stræber efter. Jeg vil gerne indstændigt henstille til den højtærede undervisningsminister at overveje, om det ikke var rimeligt, at netop disse paragraffer om forberedelseskursus blev opført i et særligt kapitel og reserveret alene for kommunalt initiativ — aftenskolen behøver jo ikke absolut at være en kommunal aftensskole — og med det samme man er i gang med overvejelserne herom, synes jeg, man bør forholde sig tilsvarende med §§ 50, 51 og 52, der handler om specialundervisning, og det samme gælder de erhvervsmaessige kurser. Tilbage ville der så for alle aftenskoler være de almindelige aftensskolefag, hvor man frit kunne konkurrere. Om dem vil jeg gerne sige, at så meget vi end kan være enige om det uheldige i, at staten og kommunerne betaler for en konkurrence — for det er jo i virkeligheden en statsstøttet konkurrence, man sætter i gang — med det resultat, i hvert fald i nogle tilfælde, at kurserne går i stykker, fordi der er for mange, som falder fra, så har jeg dog den opfattelse, at det løb for længst er kørt. De politiske organisationer, som startede aftensskoleundervisningen, er der, og de bliver der; det er alt for sent at forandre ved det; så kan vi ønske det, så meget vi vil. Men netop her mener jeg det gælder om ikke at komme til at skade disse elevers forberedelse til en prøve, som de lægger megen vægt på. Det forekommer mig også af en helt anden grund at være rimeligt, om vi tog netop disse kurser ud af aftenskolens almindelige virksomhed. Enhver, der har undervist ved en

[Bernhard Baunsgaard.]

aftenskole, ved, at det helt befriende netop ved at undervise på aftenskolen er, at man ikke skal nå en bestemt eksamen. Man arbejder sammen med eleverne og når med de forskellige hold vidt forskellige mål. Nogle hold er meget interesserede, har megen tid at sætte ind, og med dem når man langt. Andre hold har dårligere forudsætninger, og med dem når man ikke nær så langt. Men netop disse prøveforberedende kurser har et ganske bestemt mål, nemlig at nå en eksamen, og jeg vil derfor håbe, at det udvalg, der formodentlig bliver nedsat, vil nå til den konklusion, at de ikke hører hjemme under aftenskolen.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil også her gerne takke for den meget positive holdning fra alle sider over for dette særdeles omfattende lovforslag. Jeg tror, ordførerne vil være enige med mig — det vil i hvert fald formentlig alle andre — i, at det ikke ville være rigtigt her at gå ind på en lang række af de enkeltheder, der er rejst spørgsmål om, og som kræver et for manges vedkommende temmelig omfattende svar. I stedet for nogle halve og hastige besvarelser her går jeg ud fra, man foretrækker, at vi stort set gemmer besvarelserne til udvalgsarbejdet, og jeg vil derfor stort set holde mig til mere principielle betragtninger.

Til hr. Poul Hansen vil jeg gerne sige, at jeg var glad for, at han, som var den første ordfører, tog udgangspunkt i, at det, der gik igennem dette lovforslag, var, om jeg så må sige, ønsket om at engagere befolkningen; jeg tror, det var det udtryk hr. Poul Hansen brugte. Jeg mener, det er noget helt afgørende netop på baggrund af de somme tider lidt mere nedsættende bemærkninger om en del af den virksomhed, der er foregået på dette område, at man ligesom fastholder, at dette ikke bare er et vældigt opdækket bord, som man, havde jeg nær sagt, passivt kan tage fra, men at sigtet her netop er at prøve at få folk engageret. Der spørges så tit om, hvorvidt vi er blevet lykkeligere i vores samfundsudvikling med den stigende levestandard. Nu er det jo ofte folk, der har det ganske godt, som rejser spørgsmålet, og derfor kunne det være rimeligt at svare, som jeg engang har hørt en diskussionsdel-

tager gøre det, at man da kun kan glæde sig, hvis folk bliver ulykkelige på et højere plan — og det er der i hvert fald nogen, som er blevet igennem årene. Men det helt afgørende er efter min mening, at al udvikling i et velfærds- og velstandssamfund jo ikke rent automatisk fører til en, skal vi sige rigere og mere levende tilværelse; man må selv foretage sig noget. Ikke mindst i en periode, hvor massemedierne spiller den rolle, de gør, hvor det hver dag vælter ind med tilbud om passiv modtagelse, er det helt afgørende, at der også findes en så aktiv form for fritidsbeskæftigelse som den, der her lægges op til.

Hr. Poul Hansen, hr. Robert Christensen, hr. Bendix og vist flere andre understregede betydningen af uddannelsen af ledere og lærere. Jeg mener, det er noget helt afgørende, og jeg er meget parat til i udvalget at drøfte, under hvilken form den bedst kan finde sted. Men den anden side af det, vi talte om før, den anden side af, at der ikke er et bestemt lærerkorps, en bestemt læreruddannelse til rådighed her, er, at vi så også virkelig sørger for, at der bliver en uddannelse.

Hr. Poul Dam var, da han var heroppe før og syngte „Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord“, inde på voksenpædagogikken. Jeg er helt enig med ham i, at det er et forsømt område her i landet. Det er jo mærkeligt med den rolle, højskolen har spillet — det kan hr. Poul Dam og jeg drøfte ved en anden lejlighed — at man netop i dette land har forsømt voksenpædagogikken. Det tror jeg man må sige vi stort set har i forhold til en række andre lande. Her lukkes der altså noget op, og jeg er meget parat til at drøfte, om der er lukket nok op, og om der er fundet de rigtige former.

Der faldt jo en del bemærkninger om fritidsgrupperne, og der er sikkert mange, der som hr. Bendix vil være mest positive, men lidt usikre. Men stemningen var alligevel positiv over for fritidsgrupperne. Jeg tror, det er en meget værdifuld ting, og jeg ville næsten tro, med tanke på tidligere debatter her i salen om aftenskolen — nogle stykker af os erindrer nogle, hvor lidenskaberne på en helt anden måde var i kog end i dag — at når vi har haft denne rolige debat, hænger det sammen med, at fritidsgrupperne på

[Undervisningsministeren.]

den ene side ganske klart imødekommer noget af det, som hr. Poul Dam var inde på — skal vi sige de unyttige fags store nytte i det moderne samfund for nu at sige det på den måde — og samtidig giver mulighed for virkelig at sige, at dér, hvor der skal være undervisning, dér skal der være undervisning. Jeg tror, det er den vældige fordel, vi har fået.

Jeg tror ikke, det er forkert at sige, at oprindelsen til fritidsgrupperne — i hvert fald en af de væsentligste oprindelser — var nogle bemærkninger, som hr. Poul Hansen gjorde i det udvalgsarbejde, der ligger bag den grønne betænkning, på de allerførste møder for år tilbage, hvor vi var inde på nødvendigheden både af virkelig at imødekomme dette behov og også af at få mulighed for at sanere uden at være for brutale. Disse hensyn forenes jo ganske udmærket i fritidsgrupperne.

Hr. Robert Christensen var inde på spørgsmålet om landbrugsundervisningen — det var i forbindelse med ungdomskostskolerne. Det kan vi jo også drøfte i udvalget, men da jeg ved, det er noget, der optager mange, vil jeg gerne herfra sige, at som lovforslaget er formuleret, er der ikke noget i vejen for, at de kursus, der skal lægges i forbindelse med ungdomsskolerne, kan lægges på landbrugsskolerne. Hr. Robert Christensen ved jo, at vi har et udvalg siddende under undervisningsministeriet om ændringerne i landbrugsuddannelsen. Jeg håber, det udvalg snart er færdigt, for jeg ved, at man med megen og forståelig utålmodighed rundt på landbrugsskolerne venter på svar på spørgsmålet, havde jeg nær sagt: har vi en fremtid? For det er der nogle af dem der er lidt usikre over for. Vi skal da ikke, så længe det står på, gøre noget, der gør tingene yderligere besværlige, men jeg går ud fra, at det kan vi også i enkeltheder drøfte i udvalget.

Jeg kan sige til hr. Robert Christensen, at det er klart, at de erhvervmæssige uddannelser selvfølgelig også må komme selvstændige næringsdrivende til gode. Jeg indrømmer, at når man læser paragrafferne, som de er formuleret, kunne man måske komme i tvivl, men det er da en given ting.

Hele det administrative må vi jo drøfte i udvalget. De, der var med i udvalget sidste

gang, vil erindre, at det næsten ikke var til at komme igennem her. Jeg husker ikke, hvor mange ændringsforslag vi havde, før vi nåede frem til det, der gælder. Nu har vi forsøgt at forenkle det yderligere, og det er der også flere der glædeligvis har bemærket. Men jeg er helt åben over for, om vi kan finde en yderligere forenkling; jeg er ikke ganske sikker på det, men det må vi jo se på.

Også forholdet til kommunerne, som man stort set ikke har været inde på her i dag, vil vi nok møde. Kommunerne, tror jeg, er stort set tilfredse med det, vi er nået frem til her, men vel ikke helt tilfredse, og vi vil nok møde også deres indstilling og problemer i forbindelse med det administrative.

Hr. Bendix pegede på den vækst, loven har haft. Dér vil jeg gerne lige gøre en enkelt bemærkning om et forhold, som måske ikke alle har hæftet sig ved. Når lovforslaget er blevet så omfattende, er det virkelig et meget konsekvent forsøg fra lovbyggernes side på at lave en lov, der var mere overskuelig og lettere at arbejde med for de folk, der skal have fat i den. Vi har forsøgt virkelig at placere paragrafferne — eventuelt somme tider gentage nogle af dem, hvad man vistnok fra lovkontorets side ikke er så begejstret for; det bør man næppe heller være — sådan, at den, der skal arbejde med aftenskoler, kan se, hvad han i den forbindelse har brug for, og den, der skal arbejde med andre skoleformer, så vidt muligt kan se, hvad han har brug for. Jeg tror, det er en rigtig opbygning, selv om det altså har medvirket til en vis opsvulmen.

Hr. Bendix var inde på spørgsmålet — jeg tror også, hr. Diderichsen nævnte det — om Danmarks Lærerforening har ret i, at man sådan set, som jeg har antydnet lidt i bemærkningerne også, burde tage bestemmelserne om ungdomsskolen ud, fordi de på en måde måske ikke rigtig hører hjemme her. Jeg tror, vi ender dér, men altså ikke i denne omgang. Mon vi ikke lige skal have kommunestrukturen afklaret? Det har egentlig for mig været afgørende. Jeg synes ikke, vi skal tage disse ungdomsskoler ud af en administration, som kan være besværlig, men som vi kender, og skabe en ny, for næsten inden denne nye administration når at træde i kraft, har vi

[Undervisningsministeren.]

formentlig nogle nye kommunale inddelinger og kommunale love, og så kan vi begynde en gang til.

Jeg vil ikke — det har jeg nævnt før — være utilgængelig for den tanke, selv om jeg ikke kan overse konsekvenserne af den, at vi vel en skønne dag samler, havde jeg nær sagt, al ungdomsuddannelse fra 14 år, og jeg ved ikke hvor langt op, i en samlet lov — gymnasie- og ungdomsskoler, efterskoler, og jeg ved ikke hvor meget af forspillet til læringeuddannelsen, erhvervsuddannelsen. Jeg tror nok, det bærer den vej, men det kan vi ikke overse endnu, og derfor mener jeg, det er rigtigt i denne omgang at beholde det foreslåede. Jeg forstår udmærket Danmarks Lærerforenings motivering, men jeg tror, det er rigtigt at beholde det nuværende i denne omgang.

Hr. Bendix var inde på brevskolene i forbindelse med TV-undervisningen. Det eneste punkt, hvor jeg måske føler at lovforslaget næsten kan nå at blive forældet, inden det træder i kraft, er med hensyn til TV-undervisningen. Men jeg har ikke syntes, jeg kunne gå længere, end jeg har gjort i forslaget. Som hr. Bendix måske ved, arbejder nogle grupper nedsat af Danmarks radio med TV-undervisningen, og de har afgivet nogle betænkninger. Vi har haft dem til udtalelse i kulturministeriet og hos os, og vi er for så vidt langt inde i forhandlinger om disse spørgsmål. Men jeg tror alligevel ikke, vi er så langt fremme, at vi her kan gøre mere, end vi har gjort. Også det kan vi midlertid drøfte i udvalget og eventuelt fremskaffe disse betænkninger, hvis man ønsker det, for det er helt klart, at dér ligger en masse af den fremtidige fritidsundervisning.

Der er én ting, som jeg er glad for man fra Danmarks radio helt klart har udtalt, nemlig at der må være en koordination mellem det, der laves i TV — der opfattes som et medium i denne sammenhæng, alene som et middel — og undervisningsmyndighederne og de sædvanlige undervisningskanaler her i landet. Det er klart, at vi ikke kan opbygge to uddannelsessystemer, der kræver uafhængigt af hinanden.

Det vil nok — det tør jeg næsten ikke nævne her, for så er vi jo inde i de alvorlige

problemer — føre til et krav fra Danmarks radio, som vil sige: ja men så må staten også betale denne del, for her lægger vi egentlig kun skjærm til; hvis det skal være en del af uddannelsen i landet, så må I betale, hvad det koster. Dette har man for så vidt allerede sagt til os, og i princippet er det selvfølgelig rigtigt eller vel nok rigtigt. I princippet kan man næppe sige, det er en licensopgave; det må være en del af statens uddannelse og undervisningsvirksomhed, og så må vi også betale det. Men det ligger nok et lille stykke ude i fremtiden, før vi skal til at tage stilling til det.

Jeg har for så vidt allerede svaret hr. Poul Dam. Jeg er ikke enig med dem, der mener, at — hvad skal jeg sige — aftenskolen alene skal være fornuft og forstandighed. Jeg synes ikke, man kan sige, at fritidsgrupperne er blevet skubbet til side; jeg synes, det er rigtigt, vi har fået dem. Så siger hr. Poul Dam: ja men hvorfor skal man så betale netop her? Jeg havde nær sagt, at for min skyld kunne vi godt stryge det. Men jeg er også sikker på, at når vi har haft en så lidenskabsløs debat, som vi har haft i dag, så er det, fordi vi har sagt: vel, her, hvor der ikke er tale om en undervisning, lad da så deltagerne, jeg havde nær sagt i himlens navn, betale den forholdsvis begrænsede del af udgiften, det bliver. Der er nogle, der har sagt til mig, at det bliver for meget, at folk ikke vil kunne betale det. Men det kan vi jo da få nogle beregninger over til udvalget, og så kan vi se, om bestemmelsen har fået den formulering, den skal have. Vi skal jo ikke gøre det umuligt at nyde godt af ordningen.

18 års grænsen kan vi se på og ligeledes elevmedindflydelsen. Jeg vil dog gerne sige, at jeg ved, den findes i mange ungdomsskoler. Den findes jo via oplysningsforbundene, det kommer vi ikke uden om. Og den findes i de foredragsforeninger, der har foredragsrækker. Noget er der altså, men ikke vældig meget.

Hr. Svend Haugaard var bange for prøverne, og hr. Bernhard Baunsgaard var inde på lignende betragtninger. Jeg tror, det er helt afgørende. Hvis vi vil bygge et uddannelsessystem op, hvor folk, hvor voksne, har mulighed for at stykke en uddannelse sammen, må de begribeligvis også

[Undervisningsministeren.]

have mulighed for at dokumentere, hvad de tager af prøver i de forskellige led. Det er jo frivilligt, om man vil det.

Jeg tror ikke, vi behøver være bange i den forbindelse, og den form for prøver, som hr. Svend Haugaard karakteriserede, er jeg ikke tilhænger af; det behøver jeg vel ikke sige. Jeg kan anbefale tingets medlemmer at læse betænkningen om lærerloven og HF i fjor. Der står nogle yderst forstandige bemærkninger om, hvordan man kan lave prøver for voksne mennesker, så de viser noget om deres modenhed og selvstændighed og ikke noget om udenadslæren af et stof.

Spørgsmålet om forholdet mellem den kommunale aftenskole og den private kommer vi selvfølgelig også til at drøfte. Jeg vil dog gerne understrege, at der jo er en lang tradition i Danmark for, skal vi sige privat initiativ på voksenoplysningens område. Det er det, vi kender fra højskoler, efterskoler og mange andre felter, f. eks. oplysningsforbundene, og jeg tror, det er rigtigt, at det også får en rimelig plads her.

Hr. Bernhard Baunsgaard var inde på, at vi skulle opdele dette område i tre lovforslag. Det kan man jo altid diskutere. Foreløbig har jeg altså taget efterskolerne ud, det er dog et lille skridt på vejen. Hvis vi skulle dele endnu mere, ville jeg ikke have delt på den måde, hr. Bernhard Baunsgaard foreslog. Jeg tror i øvrigt, det er rigtigt, at vi holder det sammen i denne omgang.

Hr. Bernhard Baunsgaard var bange, fordi vi havde forberedelseskurserne med her. Jeg mener, det er rigtigt. Det er ikke for mange tilbud, vi har, det er for få tilbud. Der er masser af mennesker i dag, der i en voksen alder ikke nås af de uddannelsesstilbud, de gerne ville have, og der er masser, der ikke vil kunne nås ad de hidtidige kanaler. Derfor mener jeg, at hvis blot koordineringen er i orden — deri er jeg enig, og jeg forstod, at det var bl. a. bekymringen herfor, der lå bag hr. Bernhard Baunsgaards standpunkt — og hvis vi kan sørge for, at ingen bliver snydt, for at sige det rent ud: hvis vi kan sørge for, at ingen kommer til at standse midt i noget, de har sat en masse ind på, er det kun en fordel, at der er så mange tilbud som muligt.

Lige så enig jeg er med hr. Bernhard Baunsgaard vedrørende det befriende ved ikke at nå et bestemt mål — det har jeg også prøvet på en højskole — så er vi alligevel et par stykker, der i vor udvikling og daglige virke egentlig har nydt ganske godt af, at andre har sørget for, at vi nåede et bestemt mål. Derfor skal vi være en lille smule forsigtige med, når vi selv har fået lov at køre vor uddannelse igennem, at tale om det befriende i at undervise de andre, der ikke skal nå bestemte mål. Jeg siger det måske en lille smule håndfast, men vi skal passe lidt på en romantik, som andre skal betale for.

Jeg takker for de bemærkninger, der er faldet, og jeg er parat til et udvalgsarbejde, hvor vi forhåbentlig, som hr. Robert Christensen sagde, kan arbejde på samme gode måde, som vi gjorde ved lærerloven. Resultatet blev for lærerlovens vedkommende, synes jeg, at den forlod tinget med masser af forbedringer i forhold til lovforslaget, og jeg skal kun være glad for, om dette også er muligt denne gang.

Diderichsen: Jeg vil bare bede ministeren komme med en udtalelse angående spørgsmålet om de to udvalgs henstillinger om at nedsætte to kommissioner, som skulle fortsætte dette arbejde, uddybe det. Har ministeren planer i så henseende? Det fik jeg ikke noget svar på.

Bernhard Baunsgaard: Den højtærede undervisningsminister sagde til mig, at vi skal passe på en romantik, som andre kommer til at undgælde for. Jeg er helt enig med den højtærede undervisningsminister heri. Men vi skal også passe på den romantik, som kommer til at gå ud over de elever, der melder sig til disse forberedelseskursus på de politisk konkurrerende, statsbetalte kursus. Lad os i hvert fald få samlet dem under et kommunalt initiativ. Så undgår vi nok også, at der forekommer uheldige eksperimenter med at stykke eksaminerne sammen. For sammenstykkede eksaminer kan være meget godt, men de kan nu godt blive klinket på en sådan måde, at de ikke holder til det, de gerne skulle holde til senere i livet, og så har vi virkelig romantik. Så har vi bildt de mennesker ind, at de har en uddannelse, som slet ikke holder senere,

[Bernhard Baunsgaard.]

og det synes jeg er noget af det værste, der kunne ske.

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Jeg vil gerne give hr. Diderichsen det svar på spørgsmålet om fritidskommissionen, at jeg ikke har taget endelig stilling. Havde jeg det, havde jeg sagt det. Jeg synes, at netop et sådant emne egner sig bedst til at blive behandlet på den måde, at vi hører, hvordan man fra de forskellige partiers side tager imod det i dag — og der var jo flere, der var inde på denne tanke og støttede den, bl. a. hr. Bendix, så vidt jeg husker — men at vi også bør afvente og se, hvordan udvalgsarbejdet forløber, for at se, hvilket behov der vil være for en sådan kommission. Jeg vil nødig tage stilling til det i dette øjeblik. Når jeg ikke har gjort det, er det, fordi jeg ikke er færdig med mine overvejelser på det punkt; det må man have lov til ikke at være over for et eller andet problem.

Så sagde hr. Bernhard Baunsgaard, at nu skulle vi samle de forskellige oplysningsforbund under kommunalt initiativ. Jeg er, havde jeg nær sagt, så naiv — jeg kunne lige så godt sige så erfaren — på visse felter, at jeg virkelig tror, der er folk, der får uddannelsstilbud i kraft af f. eks. AOF — for nu at tage de kredse, AOF taler til — som de nok ellers ikke ville få; på samme måde kan man nævne Liberalt Oplysningsforbund og andre. Jeg er sikker på, at disse tilbud i kraft af mange ting når folk, som vi måske ellers ikke ville nå. Jeg siger igen: det er ikke for mange tilbud, vi har, og derfor tror jeg altså, vi skal være lidt forsigtige, før vi monopoliserer.

Jeg er enig i med hensyn til disse sammenstykkede uddannelser, at de skal ikke klinkes sammen til noget, der ikke holder; men med fare for at bevæge mig ud på tynd is, hvad jeg måske får meget lidt glæde af, vil jeg alligevel sige til hr. Bernhard Baunsgaard om frafaldsprocenterne f. eks. på universitetet, som skyldes mange

ting, det ved jeg godt, at de er, som de er, fordi gymnasiet er klinket sammen sådan, at det ikke opfylder det, man var berettiget til at vente. Der er altså et og andet, vi skal have afklaret, før vi straks stikker ud som replik over for noget nyt, der åbner op for nye grupper, at nu må I endelig kunne løbe hele løbet igennem, for ellers er det en misforståelse. Der er et og andet, vi skal have rettet ved de gamle, bestående former, hvis dette er kriteriet for noget nyt.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Det må naturligvis være min fejl, når undervisningsministeren, den højtærede undervisningsminister, har fået den opfattelse, at jeg foreslog, vi skulle samle alle oplysningsforbund under kommunalt lederskab. Nej, det var disse forberedelseskursus og specialkurserne, vi skulle samle under kommunalt lederskab.

Og må jeg så have lov til, skønt det jo slet ikke vedrører emnet her i dag, lige at gøre den bemærkning, når man taler om de høje frafaldsprocenter ved universiteterne og de andre højere læreanstalter, at de skyldes jo bl. a., at vor statistik på dette område er rent forfærdende dårlig. Det er næsten umuligt at finde ud af, hvor mange 18-årige der er under uddannelse i Danmark, fordi vi bl. a. henregner gymnasiet under børneskolen. Jeg vil håbe, at den højtærede undervisningsminister får bragt orden i denne statistik. Og så vil jeg også sige, at en af grundene til, at så mange falder fra, diskuterede vi jo forleden dag: det er den mangel på mulighed for at behandle vore elever tilstrækkelig voksent, vi har haft i gymnasierne.

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Jeg vil gerne lige sige til hr. Bernhard Baunsgaard, der snublede i den højtærede, at ifølge forretningsordenen behøver man ikke mere at bruge det; det vil lette gangen.

Når frafaldet er så stort, er der for mig ikke tvivl om, at det hænger sammen også med

[Undervisningsministeren.]

noget af det, hr. Bernhard Baunsgaard var inde på her til sidst. Man kan jo nok somme tider beskæmmes over, hvor lidt en lang skolegang — samtidig med den virkelige viden, den giver, og den vældige chance, den giver eleverne i forhold til mange, der ikke har fået samme mulighed — er med til at bidrage til modenhed og selvstændighed. Netop fordi jeg tror, at nogle af de grupper, vi her taler om, kommer med denne modenhed og selvstændighed udefra, skal vi i hvert tilfælde her hjælpe dem til den uddannelse, de gerne vil have.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget for undervisning og uddannelse. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om jagten.

Valgt blev: *Herlöv Larsen, Poul Dalsager, Jørgen Peder Hansen, Thomas Have, Otto Mørch, Ejner Nielsen, Bertel Pedersen, Johan Philipsen, A. Chr. Andersen, Søren Jensen, Peter Larsen, Mads Eg Damgaard, Fanger, Knud Østergaard, Vivike, Bjørn Larsen og Erik Hansen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om landbrugsejendomme, forslag til lov om ændringer i lov om udstyknings og sammenlægning m. m. af faste ejendomme,

forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven

og

forslag til lov om ændringer i lov om opførelse af arbejderboliger på landet.

Valgt blev: *Chr. Rasmussen, Bladt, Poul Dalsager, Kampmann, A. W. Larsen, Dalskov Andersen, Teichert, Peter Larsen, Anders Andersen, Henry Christensen, Niels Eriksen, H. C. Toft, Chr. R. Christensen, Niels Ravn, Morten Lange, Bjørn Larsen og Skytte.*

Første næstformand (From): Der er ikke mere på dagsordenen.

Efter at Peter Bonnevie er udtrådt som midlertidigt medlem af folketinget, har vedkommende gruppe udpeget *Johan Philipsen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående forslag til patentlov med flere lovforslag. Den pågældende er herefter valgt.

Boligudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om leje og forslag til lov om midlertidig regulering af boligforholdene. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Knud Bro har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse, hvornår der kan ventes et forslag om en transplantationslov?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 27. januar, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om tillæg til lov om indenlandsk skillemønt.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske astronomiske forskningssamarbejde vedrørende den sydlige stjernehimmel.

[Formanden.]

5) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen [af Diderichsen og Inger-Lise Bech Hansen].

Mødet hævet kl. 15²³.

19. møde.

Fredag den 27. januar kl. 10.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler pastor Johan Nielsen, at hen er villig til at indtræde i folketinget som midlertidigt medlem i anledning af den medlem af folketinget Mohr Dam fra den 1. februar d. å. tilståede orlov.

Medlem af folketinget Albertsen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje et initiativ med henblik på at udvide rammerne for benyttelsen af DSBs 65-billetter?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 65) findes i tidenden sp. 790, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 31).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af *Antonsen og Niels Westerby:*

Til § 1.

1) Efter nr. 8 indsættes som nyt nummer:
„0. Efter § 6 indføjes som ny paragraf:

„§ 0. Som grundlag for pristalsberegningen lader Danmarks Statistik hvert 4. år foretage undersøgelser over forbrugssammensætningen.“

Til § 2.

2) Paragraffen affattes således:

„§ 2.

Loven træder i kraft straks.

Stk. 2. Den efter lovens ikrafttræden førstkommande undersøgelse af forbrugssammensætningen iværksættes forud for beregningen af reguleringspristallet pr. januar 1969 og anvendes som grundlag for beregningen af reguleringspristal for perioden januar 1969-december 1972.

Stk. 3. Såfremt arbejdsmarkedets parter aftaler 3-årige overenskomster, skal nærværende paragrafs stk. 2 og § 7 i lov om beregning af et reguleringspristal optages til revision.“

Bemærkninger.

Ændringsforslagene, der er i overensstemmelse med det af Niels Westerby og Diderichsen i folketingssamlingen 1965-66 fremsatte forslag til lov om ændring i lov om beregning af et reguleringspristal (fremsættelse Folketingstidende sp. 1537, 1. behandling Folketingstidende sp. 2397, beretning Tillæg B. sp. 1551), tager sigte på at sikre, at ændringer af forbrugsvanerne får indflydelse på beregningen af reguleringspristallet hvert 4. år, og på at begrænse mulighederne for strid mellem arbejdsmarkedets parter om, hvilket reguleringspristal der skal anvendes ved regulering af lønningerne, idet det ændrede pristalsgrundlag er kendt for parterne før overenskomsternes indgåelse. Ændringsforslagene er udtryk for en synkronisering af overenskomstforhandlingerne og offentliggørelse af et reguleringspristal, der er baseret på de senest stedfundne ændringer i befolkningens forbrugsvaner.

Revisionsbestemelsen i forslagets § 2, stk. 3, omfatter stk. 2 i samme paragraf og den